

บทที่ 6

บทสรุป

บทสรุป

การกำหนดอายุความฟ้องร้องในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ

(1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือ จำคุกยี่สิบปี

(2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ไม่ถึงยี่สิบปี

(3) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี

(4) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือ วิกลจริตและศาลสั่งงดพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันหลบหนีหรือวันที่ศาลสั่ง งดการพิจารณาก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

จากบทบัญญัติดังกล่าวพิจารณาได้ว่ากฎหมายอาญากำหนดอายุความ โดยยึดถือฐาน ความผิดและอัตราโทษสูงสุดที่จะลงเป็นสำคัญ หมายความว่า การกำหนดอายุความจะสั้นหรือยาว ขึ้นอยู่กับว่าการกระทำความผิดมีลักษณะร้ายแรงหรือไม่และอัตราสูงสุดของโทษที่จะลง ทั้งนี้ เนื่องมาจากความรู้สึกของคนในสังคมว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจับกุมผู้กระทำความผิดมาลง โทษให้ได้ ไม่ว่าเวลาจะเนิ่นนานไปเพียงใดและต้องลงโทษให้สาสมกับความผิดดังเช่น ความผิด ฐานฆ่าผู้อื่น ย่อมถือได้ว่าเป็นความผิดร้ายแรง ซึ่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี” ซึ่งจะเห็นได้ว่าความผิดนี้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษถึงขั้นประหารชีวิตถ้าหากไม่กำหนด

โทษประหารชีวิตไว้ ผู้เสียหายหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้เสียหายย่อมไม่พึงพอใจและอาจคิดแก้แค้นด้วยตนเองอันจะทำให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคม ส่วนเวลาที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีก็เช่นกัน หากกำหนดอายุความไว้สั้นผู้กระทำความผิดย่อมได้รับผลประโยชน์จากอายุความดังกล่าว ผู้เสียหายหรือผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายย่อมไม่พึงพอใจอีกเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ฐานความผิดในทางอาญาจึงนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดอายุความฟ้องร้องในการกระทำความผิดอาญาและอัตราโทษสูงสุด

ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลในเรื่องอายุความนี้กฎหมายอาญาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะความผิดอาญาเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนรัฐและสังคมส่วนรวม การฟ้องร้องคดีอาญาจึงอาจจะกระทำได้แม้เวลาผ่านไปแล้ว 20 – 30 ปี แต่มาในระยะหลังนี้มีความคิดไปว่าการปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยไปอาจมีผลเสียในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านวิธีพิจารณาความและการลงโทษผู้กระทำความผิด กล่าวคือยิ่งปล่อยให้เวลานั้นนานไป ความทรงจำของพยานหรือการหาพยานหลักฐานอื่น ๆ ย่อมยากขึ้น การพิสูจน์ความผิดย่อมมีโอกาสมิผลพลาคได้มาก และเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปนาน ๆ เข้า ก็จะขาดความสนใจอีกต่อไป การลงโทษผู้กระทำความผิดก็ไม่น่าที่จะเกิดประโยชน์ และเห็นว่าไม่เสียผลในวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพราะผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอ้อมจากการที่ต้องหลบหนีอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง และต้องหลบหนีอยู่ด้วยความสงบ โดยไม่กระทำความผิดให้เป็นที่สนใจ เพื่อมิให้ต้องถูกจับมาดำเนินคดี เป็นการแสดงว่าได้พยายามทำตนเป็นคนดี ก็ควรจะยุติเรื่องที่ผ่านมาแล้วได้เป็นการสอดคล้องกับนโยบายทางอาญาที่ให้คนกลับตนเป็นคนดีได้อย่างหนึ่ง อันเป็นเหตุผลในเรื่องการระงับคดี

อย่างไรก็ตามเหตุผลเหล่านี้ ก็ไม่น่าจะถูกต้องเสียทีเดียวที่จะปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นไปด้วยระยะเวลา เพราะถ้าเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัย เมื่อไม่มีใครสนใจเอาความผิดอาจได้ใจและกระทำผิดขึ้นอีกได้ ดังนั้น การกำหนดอายุความจึงต้องคำนึงถึงลักษณะของความผิดและความร้ายแรงของฐานความผิด ด้วยเหตุผลของการระงับคดีดังกล่าวข้างต้น

ตามประมวลกฎหมายอาญา หมวด 9 ว่าด้วยอายุความมีบทบัญญัติเรื่องกำหนดเวลาฟ้องคดีอาญา กำหนดเวลาฟ้องคดีกักกัน กำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษ และล่วงเลยการบังคับค่าปรับ การกักกัน และทัณฑ์บนไว้ในหมวดเดียวกัน แต่ในทางวิชาการเป็นกรณีอายุความฟ้องคดีอาญาส่วนหนึ่ง และเป็นการกำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษอีกส่วนหนึ่ง รวมทั้งวิธีการเพื่อความปลอดภัยก็เป็นอีกส่วนหนึ่งเช่นกัน

กรณีการกำหนดอายุความฟ้องร้องในคดีอาญามีความจำเป็นในการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดอายุความฟ้องร้องในคดีอาญา เนื่องมาจากการกำหนดอายุความฟ้องร้องในคดีอาญา ตามลักษณะความสัมพันธ์กับฐานความผิดและอัตราโทษกับตามลักษณะแห่งความสัมพันธ์กับอัตราโทษ ย่อมมีความแตกต่างกันดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ความแตกต่างนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดทั้งในแง่ที่เป็นคุณและในส่วนที่เป็นโทษ พิจารณาจากฐานความผิดว่าร้ายแรงหรือไม่ เพื่อกำหนดอายุความสั้นหรือยาว ปัญหาในการกำหนดอายุความโดยคำนึงถึงฐานความผิดและอัตราโทษนี้ต่างจากการกำหนดอายุความโดยคำนึงถึงอัตราโทษเพียงอย่างเดียว ก็คือ ผลเสียอันไม่เป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งกระทำความผิดไม่สำเร็จ หรือผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน กล่าวคือ การกระทำความผิดอาญาหากผู้กระทำความผิดสำเร็จตามเจตนาจะต้องถูกลงโทษตามฐานความผิดนั้นๆ อาทิเช่น ถ้ากระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น จะต้องได้รับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกสิบห้าปีถึงยี่สิบปี” ส่วนอายุความก็เริ่มนับแต่วันที่กระทำความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญา อายุความที่พ้นในความผิดฐานนี้คือ 20 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95(1) หากล่วงพ้นอายุความดังกล่าวแล้วพนักงานก็ไม่อาจจับกุม และฟ้องผู้กระทำความผิดได้ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดกระทำความผิดไม่สำเร็จ ซึ่งมีลักษณะเป็นความพยายามกระทำความผิดซึ่งต้องได้รับโทษลดลงเป็น 2 ใน 3 ส่วนของความผิดสำเร็จก็ดี หรือถ้าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด และความผิดนั้นไม่สำเร็จ ผู้ใช้ลักษณะนี้ต้องได้รับโทษ 1 ใน 3 หรือผู้กระทำความผิดเป็นผู้สนับสนุนให้กระทำความผิดต้องได้รับโทษ 2 ใน 3 เช่นว่านี้ จะมีผลต่อการกำหนดอายุความหรือไม่ กรณีนี้เมื่อกฎหมายไม่บัญญัติไว้ก็เท่ากับผู้กระทำความผิดในลักษณะพยายาม, ผู้ใช้ (กรณีความผิดไม่สำเร็จ) และผู้สนับสนุนยังคงถูกบังคับด้วยอายุความตามความผิดสำเร็จ ซึ่งได้แก่ การพยายามกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 80 มีกำหนดอายุความ 20 ปี ตามมาตรา 95 (1) เช่นกัน จึงอาจถือได้ว่าไม่เป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิดทั้ง ๆ ที่ได้รับโทษลดลงเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาดังกล่าวนี้ ได้แก้ไขและเพิ่มเติมจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 79 บัญญัติว่า “เวลาในระหว่างคดีเรื่องใดอยู่ในศาลคือในระหว่างร้องขอต่อศาลด้วยประการใดก็ดีในระหว่างเรียก หรือจับตัวจำเลยตามหมายศาลก็ดีท่านว่าเป็นเวลาหยุดอายุความมิให้นับเวลาระหว่างคดีที่กล่าวมานี้เข้าในอายุความ” หมายถึงว่าเมื่อฟ้องคดีต่อศาลแล้ว แม้ว่าจะยังไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลอายุความในการฟ้องคดีสะดุดหยุดลง และต่อมาได้ตัวผู้กระทำความผิดหลังจากล่วงเลยกำหนดอายุความแล้วก็ไม่ทำให้คดีขาดอายุความแต่อย่างใดมาเป็นมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน (พ.ศ. 2500) บัญญัติว่า

“ในคดีอาญาถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลภายในกำหนดเวลาต่อไปนี้นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ” นี้นั้นแสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่นี้ได้ร่างการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญา โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ในการกำหนดอายุความเรื่องการระงับคดีเป็นสำคัญประกอบด้วย ความคงอยู่ของพยานหลักฐาน และการค้นหาตัวผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุของกฎแห่งการลืม (La loi de l'oubli) ซึ่งเวลาล่วงเลยไปยิ่งนานเท่าใดความทรงจำก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น ความแม่นยำในเหตุการณ์ที่ผ่านไปก็ลดลง ความยากในการพิสูจน์ทั้งทางฝ่ายโจทก์ และฝ่ายจำเลยยิ่งเพิ่มขึ้น โอกาสผิดพลาดก็ยิ่งเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งเมื่อเวลาล่วงเลยไปจนไม่มีใครสนใจเหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้นแล้ว ก็ย่อมไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะรื้อฟื้นฟ้องร้องพิพากษาลงโทษกันอีกเป็นการก่อความวุ่นวายแก่ประชาชนขึ้นใหม่โดยใช้เหตุดังนั้นในการกระทำความผิดอาญาอันเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนรัฐและสังคมส่วนรวม การกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาในปัจจุบันจึงต้องคำนึงถึงลักษณะความผิดและความร้ายแรงของฐานความผิดเป็นสำคัญ แต่มีความคิดของนักกฎหมายบางส่วนเห็นว่าในการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาในบางกรณีเมื่อพิจารณาจากโอกาสในการลงโทษผู้กระทำความผิด ปรากฏว่ากฎหมายได้บัญญัติลดอัตราส่วนโทษให้ เช่น การพยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 80, 81 การกระทำความผิดฐานผู้ใช้ ผู้โฆษณาในกรณีความผิดที่ใช้ยังมีได้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 84, 85 การกระทำความผิดฐานผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 และการลดอัตราส่วนโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75, 76 นั้น ทำให้โอกาสที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเต็มที่ต่ำกว่าระวางโทษที่บัญญัติไว้ในฐานความผิดนั้น ๆ แต่การกำหนดอายุความฟ้องคดีในปัจจุบันเท่ากับการกระทำความผิดสำเร็จในความผิดฐานดังกล่าวจึงมีแนวความคิดว่า หากการกำหนดอายุความฟ้องคดีสัมพันธ์กับอัตราโทษแล้วจะทำให้เกิดความยุติธรรมมากกว่านั้น หากย้อนกลับไปพิจารณาเหตุผลในเรื่องการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาที่แต่เดิมนั้นอาจจะกระทำได้แม้เวลาผ่านไปนานเพียงใดแต่มาในระยะหลังที่มีความคิดว่าการปล่อยไว้ระยะเวลาล่วงเลยไปอาจมีผลเสียในหลาย ๆ ด้าน ทั้งวิธีพิจารณาและการลงโทษ ผู้กระทำผิดส่วนที่สำคัญที่สุดคือ เหตุผลในเรื่องการระงับคดี ประกอบด้วย การค้นหาพยานหลักฐานและความถูกต้องแม่นยำของพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดมากกว่า เพื่อประโยชน์ของผู้กระทำความผิดที่สามารถหลุดพ้นการลงโทษไปได้โดยอายุความที่จะต้องนำมาคำนึงถึงหลักความยุติธรรมแต่อย่างใด แม้ว่ากรณีที่ผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษทางอ้อม จากการที่จะต้องหลบหนีอยู่เป็นเวลานาน และต้องอยู่ด้วยความสงบโดยไม่กระทำความผิดให้เป็นที่สนใจเพื่อมิให้ต้องถูกจับมาดำเนินคดีเป็นการแสดงว่าได้พยายามทำตนเป็นคนดี ก็ควรจะยุติเรื่องที่ผ่านมาแล้วได้เป็นการสอดคล้องกับนโยบายทางอาญาที่ให้คนกลับตนเป็นคนดีได้อย่างหนึ่งนั้นเป็นเพียง

ข้อสันนิษฐานหนึ่งของกฎหมาย และเป็นเหตุผลลำดับรองในการกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญา
เท่านั้น

ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายเรื่องอายุความคดีอาญาต้องคำนึง
ถึงความสัมพันธ์กับฐานความผิดนั้นและอัตราสูงสุดของโทษเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามกฎหมายของกระบวนการยุติธรรมภายในกำหนดอายุ
ความฟ้องคดีอาญานั้นควรจะกระทำการโดยรวดเร็วเท่าที่จะทำได้ด้วยเหตุผลที่จะให้มีการระงับคดี
โดยได้ตั้งผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย เพราะเหตุผลในการรวบรวมและค้นหาพยาน
หลักฐาน และตัวผู้กระทำความผิดเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายและพิสูจน์ความผิดโดยความถูกต้องแม่นยำ
ของพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในการบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษ
ผู้กระทำความผิด และเป็นเชิงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดอีกอันเป็นการป้องกันและข่มขู่วิธีการ
หนึ่งมากกว่าที่จะปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยไปโดยเห็นว่าคดียังไม่ขาดอายุความจึงยังมีได้ดำเนิน
การแต่อย่างใด